

Stjepan Fridl

OBITELJSKA MOLITVA – UVOĐENJE U OSOBNU MOLITVU

Uvod

Pisati ili čitati o molitvi; govoriti, misliti i željeti molitvu — sve to još uvijek ne znači i moliti. Za početak naglasimo: moliti znači staviti se pred Boga potpuno praznih ruku i ostati u Njegovoj blizini. Molitva je pred Bogom uvijek priznanje — *klanjanje*: jer je Bog; *hvala*: jer je predivan i svemoćan; *zahvalnost*: jer je dobrota i pomoć; *molba*: jer je Otac i Ljubav koji će nam dati i ribu, i kruh, i sunce, i kišu ..., kako je to Isus obećao.

U ovom izlaganju slijedit ću onu staru, a ipak novu i uvijek važeću istinu: čovjek ne živi zato da bi izgovarao molitve, nego moli da bi mogao živjeti. Neću se posebno zadržavati na teološkoj utemeljenosti ili svetopisamskoj zahtjevnosti molitve; to jednostavno pretpostavljam. Najprije ću ukratko iznijeti što za kršćanina znači molitva, a glavni naglasak stavljam na obiteljsku molitvu kao bitni element u roditeljskoj odgajateljskoj službi.

Bit kršćanske molitve

Povijest spasenja počinje onda kada čovjek u svojem odgovoru i molitvi postaje sposoban prihvatiti Objavu. Za nas se čovjek ne definira od onoga trenutka kada je sposoban upotrebljavati sredstva ili kad je sposoban mijenjati okoliš u kojem živi. Nepotpuna je i definicija čovjeka »homo sapiens«, nego se on definira i kao »homo orans«, tj. ukoliko se klanja, sluša i odgovara Bogu u sebedarju.

Bez molitve čovjek ne otkriva pravu istinu, ne otkriva sebe. Život je dar; na nj smo pozvani po Božjoj stvaralačkoj riječi i ta je riječ poziv da pred Njim svjesno živimo upravo taj poziv na život; tako se možemo naći u pravom svjetlu odgovarajući na Božji zov koji nam daruje naše pravo ime i sve što posjedujemo i jesmo. Bez tog odnosa s Bogom ne možemo govoriti o čovjekovom identitetu. Molitva je, dakle, bitna sastojnica

kršćanskoga života; pripada našem »čovještvu«: »Ona je prvotni izražaj nutarnje istine o čovjeku, prvi uvjet istinske slobode duha« (F. C. br. 62).

Bez pravog poimanja molitve ne možemo definirati čovjeka, a tako ne možemo razumjeti bit i značenje molitve ako ne razumijemo cjeloviti poziv čovjeka. Tko je čovjek koji se moli? Je li molitva čin onoga koji se divi veličini i ljepoti svemira i traži da shvati bit i smisao svoje egzistencije? Sigurno, to su temeljni čovjekovi čini u kojima on izražava svoje dostojanstvo i svoju usmjerenost prema onome što je istinito i dobro, ali ipak sve to ne možemo definirati molitvom.

Onaj koji ima pravo iskustvo o molitvi, nalazi u njezinoj nutarnjoj strukturi tri bitne značajke:

Vjera u osobnog Boga. Bog nije neka neosobna ideja ili sila. Onaj koji moli zna i svjestan je da se nalazi oči u oči s vječnom Mudrošću koja ga prožima i poznaje. Vjera u smisao našega života ili ljudsku osobu nije dovoljna. Potrebna je vjera u Boga koji je Ljubav.

Vjera u stvarnu Božju prisutnost. Onaj koji se moli vjeruje u stvarnu i aktivnu prisutnost Boga, koji se čovjeku objavljuje i potiče ga na odgovor. Ta prisutnost moguća je samo kao odgovor čovjeka Bogu, koji mu se objavljuje. Vjera da je Bog prisutan raste i živi po molitvi. Zapravo, živa vjera, pretočena u riječi, nije ništa drugo nego molitva. Taj čovjekov odgovor Bogu govor je koji uvijek odgovara na Stvoriteljevu milosnu inicijativu, jer je On nas prvi ljubio i u nas vjerovao. Onoga trenutka kad čovjek doista vjeruje, izriče to molitvom. Tamo gdje prestaje molitva, gasne također i vjera. Molitva je čuvar vjere, a to isto možemo reći i za vjeru. Zato molitva i vjera uzajamno rastu, ali i zajedno stradavaju.

Povjerenje da Bog, koji nam je progovorio i još se uvijek objavljuje, sluša našu molitvu. Molitva ima smisla jer Bog uvijek ima smisla. Ona računa s Bogom. Na molitvu Bog odgovara. On nije šutljiv bog Baalovih proroka što nam ih predstavlja Ilija prorok (1 Kr 18, 27). Molitva predstavlja odnos Ti — Ja, Ja — Ti. Vjeru koja daje snagu i značenje molitvi možemo ovako izraziti: Ti jesi i ja jesam, ali posredstvom Tebe, i Ti me pozivaš na suživot s Tobom.

Obiteljska molitva

Obiteljska molitva počinje zaručništvom. Po sakramentu ženidbe Isus daruje supruzima novi način bivovanja po kojemu postaju slični Njemu, Zaručniku Crkve i time su stavljeni u posebni odnos Božjega naroda. Molitva bračne drugove združuje u prisni odnos s drugim osobama u Crkvi. Iz toga slijedi da molitva supruga ne ovisi samo o sadržaju ili obliku, nego se u prvom redu kvalificira po njihovoj pripadnosti Crkvi. Takva je molitva *izvorna*, jer se po njoj skladno povezuje bogatstvo dviju

osoba; ona je *samostalna* po specifičnoj duhovnosti bračnih drugova koje je povlašteni znak; *jedinstvena* je po svojem osobitom značenju laičke službe bračnih drugova.

Molitvu ne smijemo shvaćati jednostavno kao pomoć ili oslonac u raznim teškoćama, nego kao izraz vjere i ljubavi prema Stvoritelju. Moliti zajedno za supruge postaje način osobnog prepoznavanja, otkrivanja i planiranja vlastita života u svjetlu vjere. Takva molitva čini bračne drugove »molitvenim parom« pred Bogom koji ih poziva da zauvijek i nerazdruživo dijele svoj život jedno za drugo. Tako se pripremaju da u susretu i dijalogu s Bogom grade »domaće svetište Crkve« koje će karakterizirati njihov budući život.

Supruzi koji se znaju naći zajedno pred svojim Bogom, otkrivaju neizmjernu vrijednost darovana života. Postaje im jasno da je čovjek dar i slava samoga Stvoritelja; a gdje je život, prisutan je i Stvoriteljev Duh, njegov pečat i znak ljubavi. Kad to spoznaju, supruzi se neće sustežati darovati život novome biću i na taj će način dati čast i hvalu Stvoritelju.

Pobudnica pape Ivana Pavla II. *Obiteljska zajednica* naglašava da je obiteljska molitva zajednička molitva muža i žene, roditelja i djece. Na temelju svojeg dostojanstva i poslanja kršćanski roditelji imaju osobitu dužnost da svoju djecu odgajaju u molitvi, da ih uvode u potpuno otkrivanje Božjih otajstava i osobnog susreta s njim. Temelj i nezamjenjivi element odgoja za molitvu jest konkretan roditeljski primjer. Moleći sa svojom djecom, otac i majka ispunjavaju svoje kraljevsko svećenstvo, prodiru duboko u srce svoje djece i u njemu ostavljaju tragove koje životni događaji neće uspjeti izbrisati.

Papa Pavao VI. uputio je roditeljima ove riječi: »Majke, učite li svoje mališane molitve kršćanina? ... Molite li s njima kronicu? I vi, očevi, znadete li moliti sa svojom djecom, s cijelom obiteljskom zajednicom, bar koji put? Vaš primjer, praćen ispravnošću vaše misli i vaših čina i podržavan kojom zajedničkom molitvom, doista je životna pouka, bogoštovni čin od posebnog značenja« (F. C. br. 60).

Važno je napomenuti da su supruzi dužni, snagom ženidbenog veza, upriličiti razgovor s Bogom. Ako roditelji prednjače primjerom i zajedničkom obiteljskom molitvom, djeca će lakše naći put osobnog dijaloga s Bogom, a time i put čovječnosti, spasenja i svetosti. Pod izrazom »prednjače« razumijevamo trajno bračno iskustvo roditelja u dijalogu s Bogom, iskustvo koje se po svojem uspjehu i djelotvornosti proširuje na sve članove obitelji.

U obiteljskoj molitvi nitko nije izuzet; nijedan član ne smije biti promatrač ili tuđinac već treba da u njoj sudjeluje, jer ona je govor svih članova obitelji i ne smije biti svedena samo na molitvu roditelja, ni na molitvu djece, ili pak na molitvu majke s malom djecom. Važno je, dakle,

ozrače obiteljske solidarnosti i zajedništva koje obilježava zajedništvo u jednakim osjećajima svih članova.

Molitva je obiteljska ukoliko se:

1. u krugu obitelji čita Božja riječ i traži njezina izvornost i značenje;
2. prati stvarnost koja se živi u obitelji, izbjegavajući uobičajne postupke bez ikakva značenja;
3. isprepleće s obiteljskim odnosima i prenosi ih u dijalog s Bogom, u dijalog koji ujedinjuje roditelje i djecu kao braću pred jednim Ocem, pokazujući tako da ne postoji vjera za odrasle i vjera za djecu. Obiteljska je sredina najpogodnije mjesto u kojem se može i treba doživjeti da nam je Bog otac, a mi njegova djeca.

Kao vjernički čin, obiteljska molitva izražava povezanost roditeljske vlasti s Božjom vlašću; naime, roditelji pokazuju svoju ovisnost o Bogu, prenose i tumače Božju volju i u njegovo ime traže poslušnost.

Što se tiče odgoja djece, obiteljska je molitva vrlo važna jer po načinu moljenja djeca otkrivaju vjeru roditelja, i, kao takva, molitva postaje složena katehetska stvarnost koja u isto vrijeme prenosi sliku o Bogu te odgovarajuće stavove i odnose prema njemu.

Dužnost poučavanja djece u molitvi roditelji imaju kroz sva razdoblja u kojima sazrijeva vjernička osobnost njihove djece. Jednoga trenutka, kad roditeljski oslonac više ne bude potreban, djeca će biti sposobna osobno ostvarivati dijalog s Bogom.

Roditelji — učitelji molitve

Religiozni se odgoj sastoji u postavljanju i usavršavanju usmjerenja prema temeljnim vrednotama bića: prema Bogu kao čovjekovu Izvoru i njegovu cilju; prema duši i njezinoj besmrtnosti; prema nadosjetnim i trajnim vrednotama.

Obiteljska molitva, u prvom redu, treba da bude služba postupnog uvođenja u osobnu molitvu djece kako bi ona jednoga dana mogla postati samostalni molitelj.

Rezultat odgoja i odgajateljske skrbi nije samo plod sposobnosti oca ili majke u odgoju nego je plod milosti koju Bog daje, milosti koja daje značenje i smisao svakoga roditeljskog poteza i interventa. Prema tome, cilj koji žele postići u djece, roditelji treba da izmole. Oni su na neki način na početku dječjeg dijaloga s Bogom. Prije nego su došla na svijet, bili su uključeni u molitvu nade, strpljenja i radosnog iščekivanja. Još je više potrebno da se i prvi koraci novorođenog bića ostvaruju u ozračju roditeljske molitve. Neobičan je doživljaj za dijete kad se i ono na neki način osjeti sudionikom razgovora s Bogom preko svojih roditelja. Nakon

prvih spoznaja, kad se dijete osjeti ganutim pred Raspetim, ostvarena je njegova molitva. Intuitivna sposobnost mališana pred Božjom stvarnošću jest pokret Duha prisutnog u njemu. Duh je Sveti onaj koji ga uvodi i moli u njemu (usp. Rim 8, 15).

Premda je molitva, na određeni način, Božji dar, ona je i ljudski čin i, kao takva, uključuje vidljive činitelje i fenomene — ravna se prema zakonima psihološkog razvoja i zahtijeva odgojni pristup. Na pedagoškom planu roditelji imaju nezamjenljivu ulogu; oni, jednostavno rečeno, treba da pripreme tlo za djelovanje Duha Svetoga.

Dubinska psihologija — imajući u vidu religiozni odgoj — daje presudnu važnost ranom i srednjem djetinstvu te pubertetu. To je razdoblje utemeljenje ljudskoga bića i stoga je najsudbonosnije za djetetov budući život. Kloneći se krajnosti, djetetovo zanimanje treba usmjeriti na Boga, jer se i život završava s Bogom. Religiozni odgoj, prema tome, neće biti suvišan, nego je priprema za odlučujuće životne trenutke i određenja.

Rano djetinjstvo (0.—3. god.)

Opće značajke

Rođenje je prvi šok za novorođenče. Na početku jedini kontakt sa svijetom dijete prima preko kože, a nešto poslije sluhom i vidom dobiva prve dojmove i spoznaje o okolini; razlikuje svjetlost i tamu; rado se okreće prema svjetlu. Od vanjskih slušnih podražaja najpažljivije sluša majčin glas. Majka ima glavnu ulogu u obitelji: ona predstavlja biće nježnosti i zaštite. Osim plača, dijete počinje sricati prve riječi; u trećoj godini može već imenovati osobe.

Religiozni odgoj

Preko roditelja dijete oblikuje sliku Boga. Ozračje topline i skladan život roditelja najvažniji su činioci koji mališana upućuju na Boga. Djetetova se molitva sastoji u tome da u ljubavi roditelja dijeli njihove stavove. Ako u obitelji vlada religiozno ozračje, onda za djetetovu vjeru nema smetnje. Treba napomenuti da kršteno dijete već posjeduje uliveni dar vjere, no njezin rast sada je pitanje odgoja.

U početku, vjera se u djetetu budi roditeljskim primjerom. Nije potrebno da roditelji tjeraju mališane da se križaju. Za njih je dovoljno da vide kako njihov otac i majka, starija braća i sestre sklapaju ruke i mole. Osobito je majka prirodni posrednik između molitve i djeteta, jer ono na emotivan način upija sve što vidi u njezinim pokretima i postupcima. Dijete jednostavno oponaša starije. Dovoljno je poljubiti križ i time je mališanov poljubac osiguran, jer ono što vole roditelji, vole i djeca.

U ranom djetinjstvu dovoljno je da roditelji mole pred djetetom. Promatrajući mamu i tatu, prije ili poslije, i ono će se samo uključiti u mo-

litvu, i to s najvećim užitkom. Među mnogim imenima koje dijete nauči jest i ime Bog. Kad roditelji izgovaraju tu riječ, dobro je da pripaze na svoje držanje te da ga izgovaraju s poštovanjem, jer više od same riječi, za mališana je važna boja glasa, izraz lica, pokret ruke. Dijete će na osnovi tih gesta, kao po nekoj vrsti telepatije, razumjeti njihovo značenje.

U trećoj godini djeca rado i pažljivo slušaju mamino pripovijedanje. Dobro je da im majka na jednostavan i njima razumljiv način priča o Isusu, anđelima... Rado izgovaraju male i lagane molitvice. Mnoge su majke u napasti da djecu uče različite molitve. To se ne preporučuje, ne treba forsirati. Za cijelo je ovo razdoblje važnije da dijete bude svjedok ozračja međusobne ljubavi oca i majke, jer će to za njega biti najveći dar i siguran uvod u osobnu molitvu kad za nju bude sposoban.

Djetinjstvo (3.—6. god.)

Opće oznake

Dijete je još uvijek na poseban način vezano uz majku, traži njezinu zaštitu, ali i počinje borba za osobnu samostalnost i otvaranje prema okolini i svijetu. To je doba laganog ostvarivanja osobnosti. Dijete teži za afirmacijom vlastitog »ja«, svjesno je da postaje netko, subjekt. Majka prestaje biti jedini autoritet; uz nju je i otac koji predstavlja moć, snagu i sigurnost.

Počeci vjere

Dijete rado upoznaje i otkriva stvari oko sebe. To otkrivanje predmet je divljenja i radosti. Ono je sposobno svoje iskustvo pretvoriti u molitvu, osobito ako mu roditelji pomažu da u stvorenom otkriva Stvoriteljevu moć i veličinu.

Zanimanje za slušanje priča i događaja vrlo je veliko. Dobro je da roditelji djetetov spoznajni svijet obogaćuju svetopisamskim događajima iz Isusova života. Molitva polagano postaje razmatranje i rađa se iz unutrašnjeg povjerenja koje omogućuje susret s Bogom. Zajednička je molitva neobično važna. Dijete već može aktivno sudjelovati u njoj. Najprikladnije su molitve prije i poslije jela te večernja molitva. Neka to budu molitve zahvale, slave i klanjanja kako bi mališani već pomalo rasli u spoznaji da je Bog veći i moćniji od tate u kojeg imaju silno povjerenje. Trebalo bi da molitve budu kratke i prilagođene dobi mališana. Za djecu može biti vrlo značajno da se razgovor s Bogom upriliči pred nekom svetom slikom koja stoji kao upozorenje. Kad djeca zbog bilo kojih razloga ne mogu sudjelovati s odraslima u molitvi, sveta slika postaje motiv obiteljske pripadnosti zajedničkoj molitvi.

Opće značajke

U ovom se razdoblju u djeteta zbivaju velike promjene na tjelesnom i psihičkom području. Afektivnost se odjeljuje od ostalih funkcija i postaje sekundarno zbivanje. Dijete dolazi k »razumu«; postaje sposobno za stvarno i logičko razmišljanje. Za mnogu djecu polazak u školu pravi je duševni šok, osobito ako su bila zastrašivana njome. Odlaskom u školu i na vjeronauk ostvaruju se novi susreti: učitelj, vjeroučitelj, novi drugovi iz razreda i time postupno roditelji prestaju biti jedini autoritet. Nova sredina, novi autoriteti i nova poznanstva, školske brige, dovode do toga da dijete na mahove sumnja u sebe, doživljava trenutke klonuća i očaja, lako plače i očekuje pomoć starijih.

Religiozni odgoj

Poznata je činjenica da u ovom razdoblju života dijete vrlo lako i uravnoteženo usklađuje osobne i zajedničke oblike molitve; stoga se može govoriti o djetetovu molitvenom životu koji ima posebna obilježja:

Redovitost. Rado se mole. Vjerni su svagdašnjoj praksi večernje i jutarnje molitve. Da se ta praksa n bi pretvorila u rutinsku naviku, dužnost je roditelja da dijete upute na razloge molitve kako bi ona za njega postala izraz i nutarnja potreba. Dijete se ne stidi moliti. Jednako rado moli u kući i u crkvi; voli obrede i trudi se da bude dobro i pažljivo. Budući da si želi sve predočiti. Boga uglavnom zamišlja poput oca ili majke. Nije potrebno ponovno naglašavati koliko je važan međusobni odnos oca i majke i primjer njihova osobnog života.

Isusovo rođenje, život i muka, drage su teme mališanu. U svoja razmišljanja unosi bogatstvo osjećajnosti i iz njega izvire njegov molitva. Za zajedničku obiteljsku molitvu prikladno je uzeti lakše tekstove iz Isusova života, kratko ih razložiti, a onda pustiti dijete da izrekne ono što mu leži na srcu.

Osjećajnost. Iz osjećajnosti, koja je vrlo naglašena, izvire djelotvorna suosjećajnost za potrebe drugih: pogađa ih nesreća, glad, katastrofe u svijetu. Ona se rado mole za gladne u Africi, pogođene poplavom u Indiji, nastradale u ratu ili prometnoj nesreći, za prijatelja koji je bolestan... Dobro je u njima razvijati taj osjećaj za potrebe drugih, ali valja pritom naglasiti da Bog ništa ne čini bez naše suradnje; Bog mijenja svijet onoliko koliko ljudi dopuštaju da ga promijeni; molitva nije prisila kojom želimo Boga prikloniti našim željama, ona je izraz naše odanosti i ljubavi.

Raspored obiteljske molitve može uzeti u obzir ove oblike:

— poziv na molitvu, uz uvodnu napomenu koja iznosi motive i nakanu;

- čitanje priladna teksta iz Isusova života, nakon čega može uslijediti kratka šutnja;
- izricanje spontanih molitava (bilo bi poželjno da sudjeluju svi sudionici);
- moljenje »Slava Bogu«, »Vjerujem«, »Oče naš« itd.
- na kraju neka roditelji podijele blagoslov.

Molitveno ozračje može biti popraćeno slušanjem prigodne glazbe koja omogućuje sabranost i razmišljanje.

Pubertet (11.—14.god.)

Opće značajke

Općenito se smatra da s 11. god. završava djetinjstvo i počinje novo, prijelazno doba: put u dječastvo i djevojaštvo. Taj se prijelaz odvija neprimjetno i skladno; uglavnom ga možemo okarakterizirati kao razdoblje naglog tjelesnog i duševnog sazrijevanja. Na prijelazu iz 11. u 12. god. većina djevojčica počinje pubertet, dok u dječaka on nastupa nešto poslije. Uz rano djetinjstvo, ovo je razdoblje najvažnije doba ljudskog života, jer pretpostavlja kasniju čovjekovu budućnost.

Pubertet je na neki način drugo rođenje. Dječak i djevojčica teže za osamostaljenjem, otkrivaju svoj »ja« i ne trpe nikakvo »tutorstvo« nad sobom. Česti su sukobi sa starijima — osobito s roditeljima — jer se smatraju »sposobnima« samostalno planirati svoju budućnost. Uz nagli rast nastaju tjelesne tegobe: glavobolja, zamor, pojačani krvni tlak... Osjećaju se nesigurnima. Stide se svoje vanjštine, a budući da pretjerano drže do sebe, postaju osjetljivi i razdražljivi. Uz tjelesne teškoće, još ih više muči psihička kriza, kriza identiteta: tko sam ja? Što ću biti? Koje je moje mjesto u društvu? . . . Sve to mlado biće potiče na neprestano traženje i otkrivanje.

Religiozni odgoj

Do sada je pubescentova vjera bila samo sociološka: plod utjecaja sredine i roditeljskog odgoja. Razumljivo je da sada, prijelazom iz djetinjstva u odrasla čovjeka, kad se razvija osobnost, mladić ili djevojka moraju steći osobnu vjeru i sebi obrazložiti njezinu opravdanost.

Religiozno je iskustvo polje na kojem izrasta najviše pitanja za pubescenta. Kršćansku praksu promatra na problematičan način. Prihvatanje vjere popraćeno je kompleksom vrednota, odnosa, značenja, stavova i obreda, koji prate djetinjstvo i obiteljsku tradiciju, pa ih se žele otarasiti.

U svjetlu opće krize koju pubescent proživljava, treba promatrati i njegov stav prema molitvi. Ipak treba naglasiti da on ne sumnja toliko u

molitvu kao takvu, nego nema sigurnosti u njezin uspjeh i vrijednost. Želi hiti dosljedan svojim još neuravnoteženim stavovima, pa smjelo odbacuje sve što ne odgovara njegovu psihičkom razvoju.

Roditelji mogu upasti u zamku i ne prihvatiti djetetov novi način molitve, smatrajući odbijanjem istinsko traženje novih načina pristupa k Bogu i tako dovesti u pitanje njegovu svjesnu zrelost. Pubescent u ovom razdoblju humanistički pristupa velikim problemima koji remete društveni život: pravdu u svijetu, mir, bratsku ljubav, jednakost... Stječu socijalni osjećaj, dapače, spremni su na plemenitost i žrtvu, a osjetljivi na svaku nepravdu. Upravo ti i takvi problemi koje susreće u životu odgovaraju interesima njegova psihičkog razvoja i mogu postati razlogom molitve.

Neka obilježja pubescentove molitve

Osobna. Budući da je pubescent pretjerano svjestan svojega »ja«, teži k individualnoj molitvi, molitvi u kojoj je nevažna vanjština, ali je zato stvar osobne nutrine stvarnost koju ljubomorno čuva, napose od roditelja. Ne voli moliti pred drugima; dopada mu se samotna, različita i rezervirana molitva. Dobro je da roditelji izbjegavaju bilo kakav oblik prisile i potrebno je da usmjeruju na odgoj za osobnu molitvu, pomažući tako svojem djetetu da takav postupak shvati kao prirodan čovjekovu staložu i ucijepljen u vjerski osjećaj što ga kršćanin živi u nadnaravnoj perspektivi.

Isprekidana. Pubescent je sav u osjećajima i afektu, sve prosuđuje po svojem srcu. Sve to utječe na njegovu molitvu koja je često isprekidana: popraćena zanosom, smutnjama, pitanjima... Osjetljiv je to trenutak za budući razvoj i stav prema molitvi. Potreba za spontanošću, u molitvi, koja izvire iz pubescentove osjećajnosti, može biti uzrokom njezina odbacivanja. Postoji rizik da molitva izgubi svoju istinsku dimenziju otvorenosti prema Bogu, izraza prijateljstva prema Isusu i osluškivanju Duha Svetoga.

Na roditeljima je da dijete upućuju na sve ono što je veliko u našoj vjeri: Božju ljubav prema ljudima; Isusa kao prijatelja i onoga koji prašta i komu se mogu povjeriti; Isusa koji oduševljava svojim pozivom i idealima, ali koji je i zahtjevan zbog uvjeta koje postavlja onima koji ga žele slijediti. Pubescent teži za idealima. Ništa mu nije teško učiniti kad se radi o njegovim uvjerenjima, štoviše, sretan je kad za njih može nešto i trpjeti. Treba im dakle ponuditi prave vrijednosti i u njihovu ostvarivanju zahtijevati heroizam. Isus, kao osoba, ima sve odlike da za mladoga postane ideal koji se isplati slijediti i prijatelj vrijedan povjerenja s kojim se rado razgovara.

Sudionička. U skupini vršnjaka pubescent se nastoji suobličiti njihovu ponašanju i na vjerskoj razini; otkriva nove modele s kojima se želi poistovjetiti. Ti ga modeli razlikuju od ostalih, a osobito od roditelja.

S procesom socijalizacije, pubescentova molitva postaje sudionička, tj. rada se i razvija unutar skupine. Ako je vjeronaučna skupina dobro organizirana, a svećenik daje sebi truda da vjersku pouku učini privlačnom, skupina postaje sredinom u kojoj pubescent otkriva svoju povezanost s Crkvom i usvaja perspektivu zajedništva s Bogom, upravo susrećući svoje vršnjake kao braću koja se mole. Nažalost, mnogi mladi u ovom razdoblju zanemaruju vjersku pouku. Roditelji tu ne bi smjeli ostati ravnodušni. Korisnije je da roditelji, u ovom prijelaznom razdoblju omoguće svojem djetetu vjersku pouku i da ga uključe u neku vjersku skupinu vršnjaka nego da ga prisiljavaju da bude prisutan u zajedničkoj obiteljskoj molitvi.

Zaključak

Odgajanje se ne smije poistovjetiti samo s izvanjskom aktivnošću: riječ, savjet, pouke... Ne može se postati pravi kršćanski odgojitelj bez osobnog susreta s Bogom u molitvi. Ako roditelji, kao odgajatelji nemaju vremena za iskreni i intiman razgovor s Bogom, mnogi njihovi savjeti i pouke u odgajateljskoj službi ostat će bez ploda. Molitva je bitni element u toj službi. Molitvom roditelji otkrivaju plan nad svakim svojim djetetom, otkrivaju mudrost i snagu da bi mogli ostati vjerni svojoj roditeljskoj i odgajateljskoj zadaći.

LITERATURA

- BE2IĆ, 2IVAN, *Razvojni put mladih*, Split 1984.
- GATTI, GAETANO, // *mistero catechistico della famiglia nella chiesa*, Bologna 1978.
- GATTI G., *Pregare il matrimonio*, LDC, Torino 1982.
- HARING, B., «Preghiera» u *Nuovo dizionario di spiritualità*, ed Paoline, Rim 1979.
- IVAN PAVAO IL, *Obiteljska zajednica (Familiaris consortio)*, KS, Zagreb 1981.